

УДК 346.7

DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.06.1.74>

ІНВЕСТИЦІЇ У СФЕРИ КАПІТАЛЬНОГО БУДІВНИЦТВА В УКРАЇНІ

Гуренко М.А.,*кандидат юридичних наук,**асистент кафедри економічного права та економічного судочинства,**Київський національний університет**імені Тараса Шевченка*

ORCID: 0000-0001-8930-1421

Гуренко М.А. Інвестиції у сфери капітального будівництва в Україні.

У даній статті досліджується галузевий поділ економіки країни, класифікатор галузей економіки. Визначається, що галузева структура національної економіки представляє собою сукупність галузей, тобто однорідних господарських одиниць з особливими умовами функціонування (випуск однорідної продукції чи використання однорідних ресурсів, однаковий функціональний зміст виконуваних операцій). До галузей економіки належать промисловість, будівництво, сільське господарство, торгівля, управління. Кожна галузь економіки поділяється на комплексні підгалузі, які характеризуються різним ступенем диференціації виробництва. Будівельна діяльність – це самостійна галузь виробничої діяльності, яку складає сукупність усіх виробничих одиниць, які здійснюють переважно однакові або подібні види виробничої діяльності. Розглядаються позиції науковців, які відносять капітальне будівництво до підгалузі будівельної галузі. Поняття «капітальне будівництво» розуміється як вид господарської діяльності, яка полягає у виконанні суб'єктами господарювання робіт по створенню та відновленню основних фондів, тобто будівель та споруд, які класифікуються згідно НК 018-2023 «Класифікатор будівель та споруд».

Визначається те, що будучи частиною будівельної галузі, капітальне будівництво водночас є видом господарської діяльності, яка здійснюється в усіх галузях економіки країни, за результатом якої створюються різноманітні об'єкти виробничого та невиробничого призначення (будівлі та споруди), які будуть використовуватись суб'єктами господарювання чи іншими учасниками відносин у сфері господарювання для досягнення своїх комерційних або інших цілей.

Розглядаються конкретні сфери та об'єкти капітального будівництва, що можуть створюватись, зокрема в енергетичній сфері можуть створюватись такі об'єкти як теплові, атомні електростанції, дамби, електролінії, в паливній сфері – нафтопереробні заводи, шахти, завантажувальні та розвантажувальні станції, в транспортній сфері – дороги, колії, мости, порти, трубопроводи, вокзали та інше.

Виділено сфери капітального будівництва в Україні, які потребують найбільшої уваги та інвестицій, а саме енергетична та паливна інфраструктура, в тому числі зелене будівництво, транспортна та оборонна інфраструктура, житлове будівництво, соціальна інфраструктура.

Встановлено, що пріоритетними сферами для інвестування у капітальне будівництво в Україні є ті сфери, які безпосередньо впливають на національну безпеку, соціальні потреби та відновлення економіки.

Ключові слова: галузевий поділ економіки, будівельна діяльність, капітальне будівництво, сфери та об'єкти капітального будівництва, інвестиції.

Gurenko M.A. Investments in capital construction in Ukraine.

In this article are researched the sectoral division of the country's economy and the classifier of economic sectors. It is determined that the sectoral structure of the national economy is a set of industries, i.e., homogeneous economic units with special conditions of functioning (production of homogeneous products or use of homogeneous resources, the same functional content of the operations performed). The sectors of the economy include industry, construction, agriculture, trade, and government. Each sector of the economy is divided into complex sub-sectors characterized by varying degrees of production differentiation. Construction activity is an independent branch of production activity, which is composed of a set of all production units that carry out mainly the same or similar types of production activity. The positions of scholars who relate capital construction to be a sub-sector of the construction industry are considered. The concept of "capital construction" is understood as a type of economic activity which consists in the performance by economic entities of works on creation and restoration of fixed assets, i.e. buildings and structures which are classified according to the NC 018-2023 "Classifier of Buildings and Structures".

It is determined that, being a part of the construction industry, capital construction is at the same time a type of economic activity carried out in all sectors of the country's economy, which results in the creation of various production and non-production facilities (buildings and structures) to be used by business entities or other participants in economic relations to achieve their commercial or other goals.

Specific areas and objects of capital construction that can be created are considered, in particular, in the energy sector, such objects as thermal and nuclear power plants, dams, power lines can be created, in the fuel sector - oil refineries, mines, loading and unloading stations, in the transport sector - roads, railways, bridges, ports, pipelines, railway stations, etc.

The areas of capital construction in Ukraine that require the most attention and investment are identified, namely energy and fuel infrastructure, including green construction, transport and defense infrastructure, housing construction, and social infrastructure.

It was established, that the priority areas for investment in capital construction in Ukraine are those areas that directly affect national security, social needs and economic recovery.

Key words: sectoral division of the economy, construction activity, capital construction, areas and objects of capital construction, investments.

Постановка проблеми. Капітальне будівництво відіграє дуже важливу роль для розвитку будь-якої країни, зокрема для України. На сьогодні Україна потребує значних інвестицій в економіку, оскільки значна частина виробничої та невиробничої інфраструктури країни зруйнована. Інвестиції у капітальне будівництво в Україні є вкрай необхідними, однак їх залучення відбувається в складних умовах та в умовах економічної нестабільності.

Мета дослідження. Оскільки інвестиції у сфери капітального будівництва в Україні є критично важливим фактором для відновлення економіки, розвитку інфраструктури та задоволення соціальних потреб населення, виникає необхідність ретельно дослідити ті сфери капітального будівництва, які на даний час потребують найбільше інвестицій та є першочерговими.

Стан опрацювання проблематики. Питанням інвестування сфери капітального будівництва в Україні присвячені роботи наступних науковців: Манзюк В.В., Палига Є., Серьогіна Н.В., Сидоренко Т. та інших.

Виклад основного матеріалу. Згідно з ст. 1 Закону України "Про регулювання містобудівної діяльності" під поняттям "будівництво" розуміється нове будівництво, реконструкція, реставрація, капітальний ремонт об'єкта будівництва [1]. В Цивільному кодексі України та ряді інших нормативно-правових актів відсутнє визначення даного поняття, однак, наприклад, опосередковано, виходячи з поняття "договору будівельного підяду" (ч. 2 ст. 875 Цивільного кодексу України) будівництвом є проведення нового будівництва, капітального ремонту, реконструкції (технічного переоснащення) підприємств, будівель (зокрема житлових будинків), споруд, виконання монтажних, пусконаладжувальних та інших робіт, нерозривно пов'язаних з місцезнаходженням об'єкта [2]. Поняття "капітального будівництва" визначається в Постанові Кабінету Міністрів України, зокрема як процес створення нових, а також розширення, реконструкція, технічне переоснащення діючих підприємств, об'єктів виробничого і невиробничого призначення, пускових комплексів (з урахуванням проектних робіт, проведення торгів (тендерів) у будівництві, консервації, розконсервації об'єктів, утримання дирекцій підприємств, що будуються, а також придбання технологічного обладнання, що не входить до кошторису об'єктів) [3].

Галузевий поділ економіки країни зумовлено процесом розвитку суспільного поділу праці, внаслідок якого відбувається диференціація галузей. Галузева структура національної економіки представляє собою сукупність галузей, тобто однорідних господарських одиниць з особливими умовами функціонування (випуск однорідної продукції чи використання однорідних ресурсів, однаковий функціональний зміст виконуваних операцій). Економіка кожної країни включає ті чи інші галузі виробництва залежно від її природних ресурсів, рівня розвитку техніки і технології, потреб економіки і споживачів в тих чи інших видах продукції, можливостей розвитку економіки на поточний час. До галузей економіки належать: промисловість, будівництво, сільське господарство, торгівля, управління. При віднесенні підприємства, виду виробництва чи послуг до певної галузі економіки враховується, в першу чергу, така ознака, як призначення продукту чи послуги, а також вид використаної сировини або матеріалу та особливий характер технологічного процесу. Кожна галузь економіки поділяється на комплексні підгалузі, які характеризуються різним ступенем диференціації виробництва [4].

Загальна класифікація галузей економіки є складовою частиною єдиної системи класифікації і кодування техніко-економічної і статистичної інформації, яка використовується суб'єктами господарювання та іншими учасниками господарських відносин, а також органами державної влади та органами місцевого самоврядування в процесі управління господарською діяльністю, зокрема

таку систему та класифікацію галузей представляє Національний класифікатор видів економічної діяльності України (КВЕД 2010).

Будівельна діяльність – це самостійна галузь виробничої діяльності, яку складає сукупність усіх виробничих одиниць, які здійснюють переважно однакові або подібні види виробничої діяльності.

Серед науковців господарсько-правової науки поширена думка про те, що капітальне будівництво варто визначати як підгалузь будівельної галузі [5, с. 161], оскільки Національний класифікатор видів економічної діяльності України (КВЕД 2010) не передбачає капітальне будівництво як самостійний вид економічної діяльності та відводить секцію “F” для будівельної господарської діяльності в цілому [6]. Науковці стверджують, що капітальне будівництво має специфічні ознаки, зокрема суб’єктний склад відносин у сфері капітального будівництва (суб’єкт господарювання та інший учасник відносин у сфері господарювання), об’єкт будівництва, джерела фінансування будівництва (великий масштаб капіталовкладень), цільове призначення об’єкта будівництва (з господарською метою, а не для особистого чи сімейного споживання), характер будівельних робіт (масштабність будівельних робіт, якими створюється новий об’єкт, реконструюється або реставрується, здійснюється капітальний ремонт об’єкта, за виключенням поточного ремонту об’єкта) тощо [7, с. 93-94].

Капітальне будівництво – це вид господарської діяльності, яка полягає у виконанні суб’єктами господарювання робіт по створенню та відновленню основних фондів, тобто будівель та споруд, які класифікуються згідно НК 018-2023 “Класифікатор будівель та споруд”. Даний класифікатор є складовою частиною державної системи класифікації та кодування техніко-економічної та соціальної інформації. Об’єктами класифікації в НК 018-2023 є будівлі виробничого та невиробничого призначення та інженерні споруди різного функціонального призначення, яким присвоєні відповідні коди класифікації. Споруди – структури, пов’язані із землею, які створені з будівельних матеріалів і комплектуючих та/або для яких виконуються будівельні роботи. Будівлі – це криті споруди, які можуть використовуватися окремо, побудовані для постійних цілей, які утворюють наземні або підземні приміщення, призначені для проживання або перебування людей, розміщення устаткування, тварин, рослин, а також предметів [8].

Згідно зі ст. 4 Закону України “Про регулювання містобудівної діяльності”, об’єктами будівництва є будинки, будівлі, споруди будь-якого призначення, їх комплекси та частини, лінійні об’єкти інженерно-транспортної інфраструктури (крім трубопроводів внутрішньогосподарських меліоративних систем). Законодавством передбачене важливе поняття як клас наслідків (відповідальності) будівель і споруд. Статтею 32 Закону України “Про регулювання містобудівної діяльності” клас наслідків (відповідальності) будівель і споруд – це характеристика рівня можливої небезпеки для здоров’я і життя людей, які постійно або періодично перебуватимуть на об’єкті або які знаходитимуться зовні такого об’єкта, матеріальних збитків чи соціальних втрат, пов’язаних із припиненням експлуатації або з втратою цілісності об’єкта. Клас наслідків визначається для кожного об’єкта – будинку, будівлі, споруди будь-якого призначення, їхніх частин, лінійних об’єктів інженерно-транспортної інфраструктури, у тому числі тих, що належать до складу комплексу (будови). Усі об’єкти поділяються за класами наслідків (відповідальності) на такі: незначні наслідки – СС1; середні наслідки – СС2; значні наслідки – СС3. Незалежно від класу наслідків на об’єкт будівництва розробляється відповідна проектна документація, однак вона може відрізнятися за змістом в залежності від того, який клас наслідків присвоєний об’єкту будівництва [1].

Будучи частиною будівельної галузі, капітальне будівництво водночас є видом господарської діяльності, яка здійснюється в усіх галузях економіки країни, за результатом якої створюються різноманітні об’єкти виробничого та невиробничого призначення (будівлі та споруди), які будуть використовуватись суб’єктами господарювання чи іншими учасниками відносин у сфері господарювання для досягнення своїх комерційних або інших цілей.

Розглянемо на прикладах сфери та об’єкти капітального будівництва, що можуть створюватись:

- промисловість:
 - енергетична (теплові, атомні електростанції, дамби, електролінії тощо);
 - паливна (нафтопереробні заводи, шахти, завантажувальні та розвантажувальні станції тощо);
 - хімічна (коксохімічні заводи та інші будівлі чи споруди підприємств хімічної промисловості);
 - металургійна (ливарні цехи, споруди підприємств кольорової металургії тощо);
 - оборонна (військові випробувальні центри, казарми, будівлі та споруди підприємств виробництва зброї та боєприпасів тощо);
 - харчова (заводи, виробничі цехи, інші будівлі чи споруди підприємств виробництва продуктів харчування, напоїв, тютюнових виробів тощо);
 - текстильна (фабрики, майстерні, цехи тощо);

- торговельна сфера (будівництво торговельних комплексів, ринків, складських приміщень тощо);
- транспортна сфера (будівництво доріг, колій, мостів, портів, трубопроводів, вокзалів тощо);
- сільське господарство (будівництво будівель для тваринництва, птахівництва, для зберігання зерна (складів) тощо);
- курортно-рекреаційна сфера та туризм (будівництво готелів, санаторіїв, туристичних баз тощо);
- сфера послуг (будівництво будівель для фінансового обслуговування, будівель громадського харчування (ресторанів, кафе, їдалень), будівель підприємств побутового обслуговування тощо) та інші.

Враховуючи поточну ситуацію в Україні та нагальні потреби відновлення, найбільшої уваги та інвестицій потребують такі сфери капітального будівництва:

- промисловість;
- енергетична та паливна інфраструктура, в тому числі зелене будівництво. Зокрема є необхідність в побудові нових чи ремонті та відновленні пошкоджених електростанцій, підстанцій, ліній електропередач, газопроводів та об'єктів тепlopостачання, нафтопереробних заводів, шахт. Все це є пріоритетом для забезпечення енергетичної безпеки країни та стабільного функціонування економіки. Також варто звернути увагу на те, що інвестиції в проекти, спрямовані на підвищення енергоефективності будівель та використання відновлюваних джерел енергії (так зване зелене будівництво), є важливими для зменшення енергетичної залежності, скорочення викидів парникових газів та сталого розвитку;
- транспортна інфраструктура. В даному випадку мова йде про необхідність відновлення зруйнованих та пошкоджених доріг, мостів, залізничних колій, аеропортів, портів тощо, які є важливими для перевезень пасажирів і вантажів, а також для відновлення економічних шляхів експорту та імпорту;
- оборонна інфраструктура. В умовах, в яких перебуває держава, нагальною є потреба у будівництві нових та удосконаленні існуючих військових баз та інших військових структурних об'єктів. Ефективна оборонна інфраструктура дозволяє державі оперативно та якісно реагувати на будь-які загрози.
- житлове будівництво. Перед державою існує завдання, яке полягає у швидкому відновленні зруйнованих та пошкоджених об'єктів житлового фонду для забезпечення житлом громадян України. Будівництво нових об'єктів житлового фонду також є важливим для задоволення потреб внутрішньо переміщених осіб та інших категорій населення.
- соціальна інфраструктура. Відновлення та будівництво нових шкіл, дитячих садків, поліклінік та інших об'єктів соціальної сфери є важливою передумовою для збереження чисельності населення в країні.

Враховуючи той факт, що в Україні обмежені фінансові ресурси, особливо важливим виступає залучення іноземних інвестицій, а також ефективне використання коштів державного та місцевих бюджетів і міжнародної фінансової допомоги, які мають використовуватись в першу чергу для фінансування найбільш нагальних проектів у вищезазначених сферах.

Висновок. Підсумовуючи, можна зазначити, що досить актуально досліджувати сфери капітального будівництва в Україні, що в першу чергу потребують інвестицій, як іноземних так і вітчизняних. В цілому пріоритетними сферами для інвестування у капітальне будівництво в Україні є саме ті сфери, які безпосередньо впливають на національну безпеку, соціальні потреби та відновлення економіки країни, зокрема сфера промисловості (енергетична, паливна, транспортна, оборонна), житлового будівництва та соціальної інфраструктури. Ефективне залучення та розподіл інвестицій у дані сфери є ключовим фактором для успішної відбудови та подальшого розвитку України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про регулювання містобудівної діяльності: Закон України від 17 лютого 2011 р. № 3038-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 34. Ст. 343. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3038-17#Text> (дата звернення: 04.10.2025).
2. Цивільний Кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 р. № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40–44. Ст. 356. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 04.10.2025).
3. Про затвердження Порядку державного фінансування капітального будівництва: постанови Кабінету Міністрів України від 27.12.2001 р. № 1764. *Урядовий кур'єр*. 2002. № 111. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1764-2001-%D0%BF#Text> (дата звернення: 04.10.2025).

4. Комарницький І.Ф. Економічна теорія: підручник. Чернівці: Рута. 2006. 334 с.
5. Олюха В.Г. Капітальне будівництво як об'єкт господарсько-правового регулювання. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2014. № 8. С. 161–164. URL: <https://www.vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc8/44.pdf> (дата звернення: 04.10.2025).
6. Класифікація видів економічної діяльності дк 009:2010: Національний класифікатор України. Наказ Держспоживстандарту України 11.10.2010 № 457. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/vb457609-10#text> (дата звернення: 04.10.2025).
7. Олюха В.Г. Капітальне будівництво як господарсько-правова категорія. *Право і суспільство*. 2015. № 2. С. 91–97. URL: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2015/2_2015.pdf (дата звернення: 04.10.2025).
8. Класифікатор будівель і споруд НК 018:2023 : Національний класифікатор. Наказ Міністерства економіки України від 16 травня 2023 року № 3573. URL: https://mtu.gov.ua/files/shadura/_3573.pdf. (дата звернення: 04.10.2025).